

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 19508
Tarih : 26.08.2026

48126

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın **Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN
Diyarbakır Milletvekili

Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde bulunan Üçtepe Höyük, Yukarı Dicle Havzası'nın tarihsel ve arkeolojik birikimini yansıtan önemli yerleşimlerden biridir. Höyük ve çevresi, Asur İmparatorluğu'nun bölgedeki varlığına ilişkin arkeolojik buluntuları ve yazılı kaynaklarıyla yalnızca Diyarbakır'ın değil, Mezopotamya tarihinin anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Üçtepe'nin uluslararası ölçekte bilinen en önemli buluntuları arasında bugün British Museum koleksiyonunda bulunan iki Yeni Asur steli yer almaktadır. British Museum'un resmi koleksiyon kayıtlarına göre eserlerden biri Asur Kralı II. Aşurnasirpal dönemine ve MÖ 879 yılına, diğeri III. Şalmaneser dönemine ve MÖ 9'uncu yüzyıla tarihlenmektedir. Yaklaşık 2 bin 900 yıllık geçmişe sahip steller, kral tasvirlerinin yanı sıra dönemin siyasi ve askeri gelişmelerini aktaran çivi yazılı metinler içermektedir. III. Şalmaneser'e ait yaklaşık 2,21 metre yüksekliğindeki stel, MÖ 853 yılında gerçekleşen Qarqar Savaşı'na ilişkin çağdaş yazılı kaynaklardan biri olması nedeniyle uluslararası tarih ve arkeoloji literatüründe özel bir yere sahiptir.

British Museum'un kendi envanter kayıtları eserlerin Diyarbakır'dan İngiltere'ye uzanan geçmişini de ortaya koymaktadır. Her iki stelin Ekim 1861'de, o dönemde Diyarbakır'da Britanya konsolosluğunda görev yapan John George Taylor tarafından Kurkh olarak kaydedilen bugünkü Üçtepe Höyük'te bulunduğu, 1862 yılında İngiltere'ye ulaştığı ve 1863 yılında Taylor tarafından British Museum'a bağışlandığı belirtilmektedir. Taylor'ın yayımlanan çalışmalarından arkeolojik araştırmalarını Britanya hükümetinin bilgisi dahilinde yürüttüğü anlaşılmaktadır. Bu tarihsel kayıtlar, Osmanlı egemenliği altındaki Diyarbakır'da görev yapan yabancı bir devlet görevlisinin bulduğu arkeolojik eserlerin hangi izin ve hukuki işlem çerçevesinde bulunduğu topraklardan çıkarılarak İngiltere'ye götürüldüğü sorusunu gündeme getirmektedir. Eserlerin İngiltere'ye götürülmesine ilişkin Osmanlı makamlarınca verilmiş bir izin, paylaşım kararı veya mülkiyet devri bulunup bulunmadığının ve bu konuda Türkiye'deki arşivlerde herhangi bir kayıt olup olmadığının ortaya çıkarılması gerekmektedir.

Üçtepe Höyük daha sonraki yıllarda Türkiye'deki bilimsel arkeolojik çalışmaların konusu olmuş, 1988-1992 yılları arasında Diyarbakır Arkeoloji Müzesi ile İstanbul Üniversitesi tarafından kazılar gerçekleştirilmiştir. Buna karşın höyüğün en önemli erken buluntuları arasında yer alan iki stel, bulundukları coğrafyadan yaklaşık 165 yıl sonra halen British

Museum koleksiyonunda bulunmaktadır. Eserlerin arkeolojik bağlamından koparılmış olması, Üçtepe'nin tarihsel bütünlüğünün kendi coğrafyasında sergilenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması bakımından da önem taşımaktadır. Türkiye, son yıllarda yurtdışına çıkarılmış kültür varlıklarının iadesi amacıyla çeşitli ülkeler nezdinde çalışmalar yürütmüş ve Kültür ve Turizm Bakanlığının resmi kayıtlarına göre İngiltere'den de farklı dönemlerde çok sayıda kültür varlığının Türkiye'ye dönüşü sağlanmıştır. Bununla birlikte kamuya açık kaynaklarda Üçtepe'den çıkarılan Kurkh Stellerinin iadesi konusunda British Museum veya Birleşik Krallık makamları nezdinde yürütülmüş özel bir girişime ilişkin bilgiye rastlanmamaktadır.

Bu bağlamda;

1. Bismil Üçtepe Höyük'te 1861 yılında bulunan ve bugün British Museum koleksiyonunda bulunan Kurkh Stellerinin Türkiye'den çıkarılma sürecine ilişkin Bakanlığınız veya ilgili devlet arşivlerinde herhangi bir belge, izin, yazışma veya kayıt bulunmakta mıdır?
2. Stellerin John George Taylor tarafından bulunmasının ardından İngiltere'ye götürülmesi için dönemin Osmanlı makamlarınca verilmiş bir izin, eser paylaşım kararı, mülkiyet devri veya benzeri bir hukuki işlem tespit edilmiş midir?
3. Bakanlığınız, Kurkh Stellerinin British Museum'a ulaşmasına ilişkin provenans ve mülkiyet zinciri hakkında bugüne kadar bilimsel veya hukuki bir inceleme gerçekleştirmiş midir? Gerçekleştirilmişse hangi sonuçlara ulaşılmıştır?
4. Kurkh Stelleri Bakanlığınızın yurtdışında bulunan ve Türkiye'ye iadesi talep edilen veya iadesi değerlendirilen kültür varlıkları envanterinde yer almakta mıdır?
5. Kurkh Stellerinin Türkiye'ye iadesi amacıyla bugüne kadar British Museum, Birleşik Krallık makamları veya ilgili uluslararası kuruluşlar nezdinde herhangi bir diplomatik, hukuki veya idari girişimde bulunulmuş mudur? Bulunulmamışsa bunun gerekçesi nedir?
6. Eserlerin kalıcı iadesinin yanı sıra uzun süreli ödünç verilmesi, ortak sergilenmesi veya geçici olarak Diyarbakır'da sergilenmesi konusunda British Museum ile herhangi bir görüşme yapılmış mıdır?
7. UNESCO bünyesinde 1970 öncesinde menşe ülkesinden çıkarılan kültür varlıklarının dönüşüne ilişkin mevcut hükümetlerarası mekanizmalar kapsamında Kurkh Stelleri için girişimde bulunulması değerlendirilmekte midir?
8. Bakanlığınızın Diyarbakır'dan çıkarılmış olup halen yurtdışındaki müze, üniversite, kurum veya özel koleksiyonlarda bulunan kültür varlıklarına ilişkin bir envanter çalışması bulunmakta mıdır? Bulunuyorsa kaç eser tespit edilmiştir ve bunlar hangi ülkelerde bulunmaktadır?
9. TBMM'de 2017 yılında kurulan Yurt Dışına Kaçırılan Kültür Varlıklarımızın Belirlenerek İadelerinin Sağlanması ve Mevcut Kültür Varlıklarımızın Korunması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun çalışmaları kapsamında Kurkh Stelleri ele alınmış mıdır? Komisyon çalışmaları sonrasında bu eserlere ilişkin herhangi bir işlem yapılmış mıdır?
10. Kurkh Stellerinin Üçtepe Höyük'ün arkeolojik ve tarihsel bütünlüğü içerisinde yeniden değerlendirilmesi ve eserlerin Diyarbakır'a kazandırılması amacıyla Bakanlığınız tarafından yeni bir girişim başlatılması planlanmakta mıdır?